

Slovo k povzbuzení na neděli 14. září 2025, na **Svátek Povýšení Svatého kříže**
Biblická čtení: Nm 21,4b-9; Ž 78; Flp 2,6-11; Jan 3,13-17

Milé sestry, milí bratři,

svátek Povýšení Svatého kříže patří mezi těch několik, které se v katolické liturgii slaví i tehdy, případnou-li na neděli; „**svátky Páně**“ se jim říká. Kromě toho dnešního jsou to například ještě Uvedení Páně do chrámu (lidově Hromnice) slavené 2. února, anebo svátek Proměnění Páně 6. srpna.

Jsou staré a krásné. Ten dnešní, jak říká už jeho jméno, je úzce **spjat** se **Svatým křížem**. S křížem, dřevem, kulem (řecky *stauros*), na kterém byl ukřižován a zabit **Kristus**. Tedy s **nejcennější relikvií** křesťanství vůbec.

Podle **starobylé tradice** se Svatý kříž do Palestiny někdy kolem roku 325 vydala hledat sv. **Helena**, matka císaře Konstantina. Podle Zlaté legendy (*Legenda aurea*), středověké sbírky zpracovávající ovšem mnohem starší prameny, Helena nejprve od jeruzalémských židů zjistila, kde je místo Kristova ukřižování, a pak tam nechala **kopat**. Na Golgotě byly brzy nalezeny **tři kříže**. Aby se rozpoznalo, který z nich je Kristův a které patřily lotrům ukřižovaným spolu s ním, nechal jeruzalémský biskup Macarius přivést **nemocnou** ženu. Ta byla postupně položena na všechny tři kříže. Ten Kristův byl poznán podle toho, že se na něm žena zázračně **uzdravila**.

Kromě samotného kříže byly nalezeny a s úctou vyzvednuty i **další relikvie** Kristova umučení: hřeby, trnová koruna či *titulus crucis*, tabulka s označením viny, kterou nechal podle evangelia zhotovit sám Pilát.

Buď, jak buď, Helena měla tedy najít **Svatý kříž**, ten pravý, Kristův. Ten byl následně slavnostně vztyčen v **bazilice Svatého hrobu** v Jeruzalémě. A zde je právě zrod dnešního **svátku**. Stal se každoroční **připomínkou** nalezení svatého Kříže. Pro důležitost této relikvie se svátek z Jeruzaléma brzy **rozšířil** po celém křesťanském světě, od Východu na Západ.

K tomu samozřejmě přispělo i to, že menší **části kříže** byly ještě svatou Helenou převezeny do **Říma**, kde pro ně císař Konstantin nechal postavit baziliku Svatého kříže jeruzalémského. Další část kříže byla převezena do **Konstantinopole**. Odtud pak – po zmocnění se města křižáky – do latinské křesťanské Evropy začaly putovat i další kousky Svatého kříže a relikvií s ním spojených, do Říma a řady dalších míst.

Největší část Kristova kříže však zůstala v **Jeruzalémě**. Tam byl 14. září znovu a znovu vztyčován a oslavován. V 7. století byl jeruzalémský Kříž načas ukraden Persany, pak zase navrácen, definitivně byl ztracen po porážce křižáků ve známé bitvě u Hattin roku 1187.

V Římě tak dnes, věříme, máme jeho **největší část**: část břevna, tabulku s nápisem, jeden hřeb a kousek trnové koruny.

A i kdyby ani tyto ostatky **nebyly** třeba **pravé**, v každém případě **platí** – a něco podobného se dá říci i o ostatních částech kříže kdekoli po světě a konečně i o všech relikviích podobného ražení – (v každém případě platí), že **touha mít fyzicky tyto relikvie**, mít je **na očích** a moci si na ně **sáhnout**, je **znamením** základního rozměru křesťanské víry, jež se, věříme, vztahuje k něčemu, k čemu **skutečně došlo**: Že v člověku Ježíši jedinečně přišel na zem a **do dějin** člověka a světa **Bůh**, že tento **bohočlověk Kristus** se z lásky k nám za nás nechal **ukřižovat**, aby pak **vstal** z mrtvých a otevřel nám **nebe**, svět Boží. A že právě proto – že Bůh je tak milující a obětavý – se **kříž** má stát nějak i **formou života člověka**. Chce-li ve svém životě následovat Ježíše. Chce-li mít opravdu **rád**.

A to je možná jedním z nejdůležitějších **rozměrů** dnešního svátku **Povýšení Svatého kříže**. A asi i jedním z **důvodů**, proč se právě **kříž** – nejpozději od dob Konstantinových i ikonograficky – stal základním **symbolem křesťanství**.

Dnešní svátek, zejména jak postupem času vykrytalizoval a vyzrál, **není** proto **jen** připomínkou a oslavou **nalezení** (či znovunalezení) a vyvýšení **dřeva kříže**, jeho svaté relikvie. Byť i to je pro realističnost křesťanství důležité. Ale možná dnešní svátek chce především více **vyvýšit kříž** v našem **životě**. Připomenout nám leccos z toho, čím by pro nás **Kříž** měl být, co **zjevuje**, čeho všeho by mohl být obrazem, **metaforou**. A co by tedy snad měl člověk i pocítit a uvědomit si, kdykoli na něj – na vztyčený a oslavený – i zrakem **pohlédne**.

Možná tak ze všeho nejvíce chce být dnešní svátek jednoduše připomínkou základního tajemství **křesťanského obrazu Boha**, že právě **Kristova smrt na kříži** se stala **maximou** dějinného **zjevení Boží lásky**. Že «Bůh tak miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna», jak překrásně vložil samotnému Ježíšovi do úst evangelista Jan.

Tím pádem je dnešní svátek jedním dechem i připomínkou toho, proč by se kříž měl stát i **formou**, možná také dokonce **maximou** našeho lidského života. Protože **láska**, která umí dávat i za cenu **sebeobětování**, někdy i sebe samého, je tím **nejbožštějším** na světě. A člověk by se měl právě v lásce stávat Bohu podobným, měl by chtít po zemi kráčet «v Kristových šlépějích», jak na jednom místě krásně říká První list Petřův.

I proto také všechny ty evangelijní **výzvy k nesení kříže**. Ve smyslu **prosby** se nechat různě ukřižovat, osudem i lidmi, **obětovat se** z lásky, je-li toho **potřeba**, umět brát na sebe nejen kříže své ale třeba i svých bližních, potřebují-li to. **Sebeobětování z lásky**, prospěje-li druhým a světu, ukřižování sebe, je **maximou i lidské lásky**.

Ovšem i kříže, které si člověk **nevybírá**, které na něj doléhají a on třeba ani nemá možnost se jim vyhnout, máme nést. I když takové jsou mnohdy možná těmi **nejtěžšími**. Možná proto právě tyto v sobě mohou nést cosi velmi Božího, Kristovského a tím pádem **ke spáse světa** pomáhajícího. Nejen tím, že nesení takového **kříže**, zmary života, který s sebou přináší, mohou být za někoho **mystický obětovány**, mohou být uchopeny jako tajemný podíl na utrpení Kristově. Ale ještě spíše dostávají tyto **nezvolené kříže** Boží hodnotu tehdy, když se člověk žádným takovým **křížem nenechá zlomit**, nenechá se jím zlomit ke **zlu, zahrožlosti** či dokonce **nenávisti**. Když se člověk žádným svým křížem, byť by byl sebetěžší a sebebolestnější, nenechá odklonit od cesty dobra.

I to můžeme slyšet za výzvami nesení kříže. A i o tom bylo snad i dnešní druhé čtení, velkolepý **hymnus o Kristově pokoře až na kříž**, který je ovšem v Pavlově biblickém textu uvozeno slovy: «Mějte v sobě to smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš».

V každém kříži je nějak **přítomen Kristus**, Bůh. Tajemně, ale skutečně. Neboť kříž se stal «hodinou, kvůli které přišel» do světa, a proto je i časem, kdy přichází k nám. Skrze kříž Otec Syna «vyvýšil nade všechno a dal mu jméno nad každé jméno..., takže každý musí vyznat Ježíš Kristus je Pán». A stále **vyvyšuje**.

Křížem je tak **Bůh** – i když **bolestně** a formou **paradoxu** – **naleznutelný** a **dotknutelný**. Kříž je buď plodem lásky, anebo je z lásky přijat, a «Bůh je láska». Kříž nás vždy nějak přivádí **k limitům** naší existence, za jejímiž hranicemi už je zase jen Bůh, «alfa i ómega»

Milé sestry, milí bratři, o **kříži** by se dalo jistě dlouho **rozjímat**, a hlavně mnohem lépe a autentičtěji. Ale možná i těchto několik neumělých střípků může být **povzbuzením**, na co si také můžeme **vzpomenout**, kdykoli se nás **dotkne** nějaký kříž, kdykoli jsme **pozváni** na kříž, anebo kdykoli i třeba **pohlédneme** na nějaký **kříž**, a to i na takový, který **visí** na našich stěnách. Ostatně proto – aby byl **vyvýšen jako starozákonní had** v prvním dnešním čtení – se kříž stal naším i vizuálním **symbolem**. Je proto dobré na kříž **pohledět**, zvláště kdykoli na nás nějaký bolestný **kříž** opravdu dolehne. Anebo kdykoli jsme uštknuti nějakým **hadem zla**, kdykoli jsme **pokoušeni** se svému kříži **vyhnout** či se pod jeho tíhou stát **zlými**.